

ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ СВІТЛАНИ ЛОГАЧЕВСЬКОЇ

Анотація. У статті розкрито сучасний підхід до тлумачення понять «інновація», «інноваційна технологія», «авторська технологія», «авторська школа». На основі аналізу науково-педагогічної літератури виокремлено педагогів, що досліджував зазначену проблему. Розкрито важливість авторських технологій та авторських шкіл для освітнього процесу сучасної початкової школи. Визначено та охарактеризовано роль диференційованого навчання в початкових класах загальноосвітньої школи. Проаналізовано особливості застосування авторської інноваційної технології диференційованого навчання учнів С. Логачевської. Висвітлено новаторські підходи педагога щодо організації навчально-виховного процесу в початковій школі. Розкрито способи диференціації (диференціація за ступенем складності, диференціація за ступенем самостійності учнів) та умови впровадження диференційованих завдань, які застосовує С. Логачевська на різних етапах уроку математики в початковій школі. Доведено, що в роботі педагога є постійне орієнтування на близькі й віддалені результати навчання.

Ключові слова: інновації, технології, початкова школа, учні, авторські технології, процес навчання, диференціація, завдання, урок.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства застосування авторських інноваційних педагогічних технологій є важливим компонентом навчально-виховного процесу в початковій школі.

Слово «інновація» в перекладі з латинської трактується як оновлення, зміна, введення чогось нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу.

Інновація в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових засобів, педагогічних технологій [3]. Це система ідей, головною метою яких є збереження і розвиток творчого потенціалу людини [2].

Більшість науковців трактують інновації як оригінальні, новаторські способи та прийоми педагогічних дій і засобів навчання [4].

Одні дослідники переконані, що інноваціями можна вважати лише те нове, яке має своїм результатом кардинальні зміни в певній системі, інші зараховують до цієї категорії будь-які, навіть незначні, нововведення. Погоджуючись з обома твердженнями, вважатимемо інновацією нововведення, що зумовлює отримання результату, кращого за попередній.

Інноваційна технологія передбачає цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику роботи школи оригінальних ідей, прийомів, засобів навчання.

Аналіз останніх досліджень з проблем. Аналіз літератури свідчить, що проблему інновації в освіті досліджують такі науковці: сербський педагог К. Ангеловський, англійські та американські педагоги Х. Барнет, Д. Гамільтон, Н. Грос, М. Сльмандра, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майлз, А. Хаберман, Р. Хейвлок. В Україні вивченням та впровадженням інноваційних технологій у навчально-виховний процес займаються провідні дослідники: К. Бондарева, Л. Буркова, Р. Гуревич, І. Дичківська, М. Сменко, І. Зязюн, О. Іонова, О. Козлова, Г. Лаврентьєва, Л. Макрідіна, В. Паламарчук, А. Підласий, І. Підласий, С. Сисосєва, С. Чернихович та інші.

Метою статті є аналіз авторської інноваційної педагогічної технології диференційованого навчання Світлани Логачевської, що застосовується в сучасній початковій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж перейти до аналізу авторської технології С. Логачевської, необхідно наголосити, що в основі сучасних інноваційних технологій навчання лежать ідеї педагогів-новаторів минулих століть, зокрема: принцип природовідповідності Я.-А. Коменського; ідеї вільного розвитку особистості Ж.-Ж. Руссо, М. Монтессорі; гармонійний розвиток особистості І. Песталоцці; принципи самодіяльності та самореалізації А. Дістервега; провідна роль учнів у навчальному процесі Дж. Дьюї; пізнання через досвід К. Роджерса, ідеї розвивального навчання Л. Занкова, Д. Ельконіна, В. Давидова, творчий розвиток особистості Г. Альтшуллера, які по праву можна вважати авторськими інноваційними технологіями.

Авторські інноваційні технології – це технології, розроблені педагогами-практиками, в яких у різних варіантах поєднано нові форми та методи навчання дітей. Вони можуть практично реалізовуватися в педагогічний процес школи.

На сучасному етапі в початковій школі широко застосовується ряд авторських інноваційних технологій. Серед них варто виділити технологію диференційованого навчання молодших школярів Світлани Логачевської.

Логачевська Світлана Панасівна – вчитель початкових класів Балахівської ЗОШ І-ІІІ ступенів Петрівського району Кіровоградської області, вчитель-методист, заслужений вчитель України, кандидат педагогічних наук, лауреат обласної премії імені В. О. Сухомлинського. Вона є автором 25 методичних посібників для вчителів і учнів. Серед яких потрібно виділити такі: «Диференціація у звичайному класі» (1998 р.), «Вчимося розв'язувати задачі» (2002 р.), «Мій помічник з математики» (2004 р.), «Методика диференційованого навчання. 150 фрагментів уроків мови і математики в 1-4 класах з елементами диференціації» (2005 р.) та інші.

Диференційоване навчання молодших школярів за технологією Світлани Логачевської передбачає поділ дітей на змінні за складом групи, кожна з яких опановує програмний матеріал на базовому, визначеному державним стандартом, і варіативному рівнях.

Диференційована форма організації навчальної діяльності в початкових класах дозволяє таку організацію роботи на уроці, коли одному або групі учнів пропонуються в певній системі посильні завдання різної складності й цим самим створюються сприятливі умови для розвитку кожної особистості. Учні класу умовно діляться на групи, відповідно до рівня розвитку їх навчально-пізнавальної активності, рівня знань, сформованості операцій мислення.

Вчитель, який працює за технологією диференційованого навчання, має враховувати загальну готовність дітей до навчальної діяльності та готовність до засвоєння конкретного матеріалу окремим учнем класу, передбачити труднощі, які можуть виникнути в дітей під час його засвоєння, в системі уроків використовувати диференційовані завдання індивідуального характеру, робити перспективний аналіз: для чого плануються завдання, чому їх треба використати саме на цьому етапі уроку, як продовжити цю роботу на наступних уроках.

Цінність раціоналізаторського досвіду Світлани Логачевської полягає в тому, що вона, використовуючи ідеї педагогічної науки, розробила оригінальну систему норм і прийомів навчальної роботи, за допомогою яких ефективно здійснюється диференційований підхід до навчальної діяльності молодших школярів [5].

Ключовими елементами її технології є: прийом багаторазового пояснення нового матеріалу; вибір учнями завдань для самостійної роботи на основі самооцінки своїх можливостей; завершення уроку виконанням спільної частини (роботи).

Технологія диференційованого навчання С. Логачевської дає можливість вчителю початкової школи запобігати таким труднощам у роботі, як недопускання відставання слабких дітей і водночас нестримування темпу зростання сильних учнів. Кожен учень повинен дістати таке навантаження, яке відповідає його можливостям, а обов'язок учителя – створювати умови для активізації зони найближчого розвитку всіх дітей. Отже, в роботі педагога є постійне орієнтування на близькі й віддалені результати навчання.

У процесі застосування диференційованих завдань С. Логачевська забезпечує для різних груп дітей класу перехід від колективних форм роботи до частково самостійних і повністю самостійних у межах уроку і системі уроків. Тому, незалежно від своїх здібностей, учні беруть участь у виконанні дедалі складніших завдань.

Постійно залучаючи дітей до виконання завдань за вибором, педагог створює об'єктивні можливості для стимулювання позитивних мотивів навчання. І поступово навіть слабкий учень відчуває своє зростання, оскільки учитель завжди помічає успіхи кожного і підтримує їх, використовуючи всілякі допоміжні засоби. Особливо успішно діють в умовах класу різноманітні зорові опори-зразки для міркувань і побудови зв'язних висловлювань на етапі закріплення. Кмітливі, швидко мислячі діти часто виступають «співавторами» учителя на уроці, можуть продовжити пояснення на уроці, самостійно ознайомитися з новим матеріалом, попрацювати біля дошки з іншим учнем у ролі вчительки.

Визначаючи шляхи і прийоми диференціації навчальної діяльності школярів, С. Логачевська дотримується певних умов, що сприяють підвищенню ефективності впровадження диференціації, а саме: 1) застосування диференціації систематично, майже на кожному уроці, не перетворюється в стандарт (характер диференційованих завдань залежить від теми уроку, етапу її вивчення, дидактичних цілей); 2) диференціація проводиться в рамках фронтальної роботи з класом, коли учні зайняті вирішенням загальних навчальних завдань; 3) диференціація базується на педагогічному прогнозуванні вчителя про те, які шляхи найбільш доцільно запропонувати учням початкових класів для вирішення завдання, щоб кожен досяг мети.

Автор технології визначила десять способів використання диференційованих завдань у навчально-виховному процесі для учнів різних груп. Способи класифіковано за етапами уроку в залежності від дидактичної мети уроку, від змісту, об'єму навчального матеріалу і якості знань учнів [6].

На етапі актуалізації опорних знань використовується підготовка до вивчення нового матеріалу і робота дворівневих груп, що дозволяє систематично повторювати вивчений матеріал, готує учнів до усвідомлення нового матеріалу.

На етапі вивчення нового матеріалу використовуються способи: багаторазове пояснення, яке допомагає залучити кожную дитину до навчального процесу; ефективне засвоєння нового матеріалу; поєднання фронтальної, парної та індивідуальної роботи, що дозволяє застосувати в процесі вивчення нового матеріалу колективну роботу, роботу в парах та індивідуальну роботу; вироблення правильного свідомого виразного читання дає змогу значно вдосконалити навички читання школярів.

У свою чергу на етапі закріплення вивченого матеріалу педагогом застосовуються такі форми роботи: зменшення міри допомоги слабшим дітям, ускладнення навчальних завдань сильнішим учням (сприяє переходу сильних учнів до творчих завдань, а слабшим учням – навчитися працювати самостійно); варіативна робота над задачами (дає змогу навчити кожную дитину самостійно розв'язувати задачі); додаткові завдання (допомагають кожній дитині відшукати самостійний шлях вирішення проблеми на різних етапах розвитку); вільний вибір варіантів завдань (дає можливість кожній дитині самостійно вибрати завдання різної складності); складання учнями плану (допомагає виділити головну думку, переказати прочитане за планом).

Різноманітні способи і прийоми диференціації, які застосовує у роботі з класом С. Логачевська, можна звести до таких:

- диференціація за ступенем складності,
- диференціація за ступенем самостійності учнів.

У цьому випадку педагог підбирає різноманітні завдання, які можна класифікувати таким чином: завдання, що вимагають різної глибини узагальнення і висновків; завдання, розраховані на різний рівень

теоретичного обґрунтування виконуваної роботи; завдання репродуктивного і творчого характеру.

Складність завдання визначається складністю його умови, а також числом операцій, необхідних для розв'язання.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, аналізуючи методику Світлани Логачевської, потрібно наголосити, що педагог повинен добре знати учнівський колектив класу і особисто кожного учня. Адже для розподілу навчальних завдань потрібно досконало знати психологічні особливості та здібності кожного учня.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні авторських інноваційних технологій педагогів Рівненщини.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с.
3. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; головний ред. В. К. Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Захарчук Т. В. Інноваційні технології навчання в сучасній школі / Т. В. Захарчук // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – 2011. – Т. 3. – С. 48.
5. Логачевська С. П. Дійти до кожного учня / С. П. Логачевська. - К. : Радянська школа, 1990. – 158 с.
6. Логачевська С. П. Методика диференційованого навчання. 150 фрагментів уроків мови і математики в 1-4-х класах з елементами диференціації. / С. П. Логачевська. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2005. – 240 с.
7. Селевко Г. К. Педагогические технологии авторских школ / Г. К. Селевко. - М. : НИИ школ. технологий, 2005. – 192 с.

REFERENCES TRASLATED AND TRANSLITERATED

1. Honcharenko S. Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary] / S. Honcharenko. - K.: Lybid, 1997. – 376 s. (in Ukrainian)
2. Dychkivska I. M. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative educational technology] : navch. posib. / I. M. Dychkivska. – K. : Akademvydav, 2004. – 218 s. (in Ukrainian)
3. Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education] / Akademiia ped. nauk Ukrainy ; holovnyi red. V. K. Kremin. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s. (in Ukrainian)
4. Zakharchuk T. V. Innovatsiini tekhnolohii navchannia v suchasni shkoli [Innovative training technologies in modern school] / T. V. Zakharchuk // Osvita rehionu: politolohiia, psykholohiia, komunikatsii – 2011. – T.3. – S.48. (in Ukrainian)
5. Lohachevska S. P. Diity do kozhnoho uchnia [To reach every pupil] / S. P. Lohachevska. K.: Radianska shkola, 1990. – 158 s. (in Ukrainian)

6. Lohachevska S. P. Metodyka dyferentsiiovanoho navchannia. 150 frahmentiv uroktiv movy i matematyky v 1-4-kh klasakh z elementamy dyferentsiatsii. [The methodology of differentiated instruction. 150 fragments of lessons of language and mathematics in 1-4 classes with elements of differentiation] / S. P. Lohachevska – Kamianets-Podilskyi: Abetka, 2005. – 240 s. (in Ukrainian)
7. Selevko H. K. Pedahohycheskye tekhnolohyy avtorskykh shkol. [Educational technology author schools] / H. K. Selevko. M.: NYYshkol.tekhnolohyi, 2005. – 192s. (in Russian)

Аннотация. В статье раскрыт современный подход к трактовке понятий «инновация», «инновационная технология», «авторская технология», «авторская школа». На основе анализа научно-педагогической литературы выделены педагоги, которые исследовали указанную проблему. Раскрыта важность авторских технологий и авторских школ для образовательного процесса современной начальной школы. Определена и охарактеризована роль дифференцированного обучения в начальных классах общеобразовательной школы. Проанализированы особенности применения авторской инновационной технологии дифференцированного обучения учащихся С. Логачевской. Освещены новаторские подходы педагога по организации учебно-воспитательного процесса в начальной школе. Раскрыты способы дифференциации (дифференциация по степени сложности, дифференциация по степени самостоятельности учащихся) и условия введения дифференцированных задач, которые применяет С. Логачевская на различных этапах урока математики в начальной школе. Доказано, что в работе педагога есть постоянная ориентация на близкие и отдаленные результаты обучения.

Ключевые слова: инновации, технологии, начальная школа, ученики, авторские технологии, процесс обучения, дифференциация, задания, урок.

Abstract. The article deals with the modern approach to the interpretation of the concepts “innovation”, “innovative technology”, “author's innovative technology”, “author's schools”. Based on the analysis of scientific pedagogical literature several pedagogues who investigated the problem are dedicated. The importance of author's innovative technology and “author's schools” for the educational process of modern elementary schools is revealed. The role of differentiated instruction in the early grades of secondary school is identified and described. The features of the use of S. Lohachevska's innovative technology of the differentiated teaching of pupils is analyzed. Innovative approaches of the pedagogue on the organization of the educational process in elementary school is highlighted. The ways of differentiation (differentiation in complexity, differentiation according to the degree of independence of pupils) and conditions to implement differentiated tasks used by S.Lohachevska at different stages of math lesson in elementary school is disclosed. It is proved

that in the work of the pedagogue it is seen a constantly focus on close and distant results of learning.

Key words: innovations, technologies, elementary school, pupils, author's technology, the process of teaching, differentiation, assignment, lesson.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2016

Ю. М. Жданович

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІСТОВОГО ДОЗВІЛЛЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ

Анотація. У статті представлено теоретичні засади змістовного дозвілля, обґрунтовано та розкрито сутність понять «змістове дозвілля», «організація змістовного дозвілля дітей вимушених переселенців». Розкрито можливості змістовного дозвілля для адаптації дітей вимушених переселенців до умов нового поселення, їхньої культурної інтеграції. Схарактеризовано типи дозвілля, форми, функції та принципи організованого змістовного дозвілля; визначено структурні компоненти організації змістовного дозвілля дітей вимушених переселенців.

Ключові слова: дозвілля, дозвіллева діяльність; вільний час; змістове дозвілля; організація змістовного дозвілля, діти вимушених переселенців.

Постановка проблеми. Внаслідок вимушеного переселення із зони військового конфлікту на Донбасі та з анексованого Росією Криму діти змушені залишити свої будинки, школу, друзів, позбутися звичного для них оточення, спілкування, проведення вільного часу, що призвело до значних депривацій та погіршення психічного стану школярів. Тому залучення дітей вимушених переселенців до змістовного дозвілля у місці нового поселення має не лише надзвичайний вплив формування їхньої особистості, але й носить характер соціально-педагогічної підтримки, забезпечуючи соціальну адаптацію та корекцію психічних станів дітей вимушених переселенців. Тому актуальною є проблема теоретичного обґрунтування та визначення можливостей для організації змістовного дозвілля дітей вимушених переселенців.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Як засвідчує аналіз наукових джерел, деякі дослідники (А. Лучанкін, Ф. Махов, А. Сняцький та ін.) ототожнюють поняття «вільний час» і «дозвілля», деякі (Б. Грушин, Г. Орлов, Г. Пруденський та ін.) їх розділяють, трактуючи дозвілля як частину вільну часу.

Як зазначає Н. Сметаніна, вільний час школяра складає значну частину загального бюджету часу, що залишається після задоволення природних фізіологічних потреб, обов'язкових навчальних занять (у школі та вдома) і може використовуватися ним для творчого самовираження,